

Συγκυρία επιδημίας: οικολογική κρίση, οικονομική κρίση και κομμουνιστικοποίηση

FD¹

1 – Για να κατανοήσουμε την κρίση που προκλήθηκε με την πανδημία δεν αρκεί να καθορίσουμε τι είναι ουσιαστικά ο καπιταλιστικός τρόπος παραγωγής (παραγωγή και αναπαραγωγή της σχέσης εκμετάλλευσης κεφάλαιο/προλεταριάτο), πρέπει επίσης, και πρωτίστως, να καθορίσουμε τι έχει συμβεί ιστορικά στον κύκλο συσσώρευσης και αγώνων που κλείνει τώρα. Από τη μια πλευρά υπάρχει μια (τάση για) αποσύνδεση μεταξύ της διαδικασίας αξιοποίησης του κεφαλαίου και της αναπαραγωγής του προλεταριάτου· από την άλλη, υπάρχει (επίσης ως τάση) η καταστροφή της φυσικής βάσης της εκμετάλλευσης, του ζωντανού φυσικού περιβάλλοντος, μέρος του οποίου αποτελεί και το είδος μας. Αλλά, στον ίδιο τον βαθμό που το κεφάλαιο υπάγει πραγματικά το φυσικό περιβάλλον – φυσικό περιβάλλον που ο Μαρξ συνέλαβε, όντας ένας καλός θεωρητικός του προλεταριακού προγράμματος, ως το μεγάλο εργαστήριο των παραγωγικών δυνάμεων (δηλαδή, των αντικειμενικών συνθηκών της εργασίας, όπως αυτές στέκονται απέναντι στην υποκειμενικότητα του συλλογικού εργάτη) – η πτυχή της καταστροφής της ζωντανής φύσης υπάγεται στην πτυχή της αποσύνδεσης της αναπαραγωγής των δυο τάξεων της σχέσης εκμετάλλευσης². Αυτός είναι ο λόγος που η φύση, της οποίας οι άνθρωποι παραμένουν μέρος, εμφανίζεται ως ένα απλό περιβάλλον, του οποίου η υποβάθμιση, ακόμα κι όταν αναγνωρίζεται ως σοβαρή, δεν εμπλέκει άμεσα την αναπαραγωγή των ανταγωνιστικών τάξεων. Όμως, στην παρούσα κρίση, η σχέση κεφάλαιο/φύση εμπλέκεται.

2 – Δεν μπορεί κανείς να κατανοήσει την πανδημία του κορωνοϊού ξέχωρα από τη διαρκή καταστροφή της γης από την καπιταλιστική παραγωγή. Πραγματικά, η οικολογική κρίση, η οποία είναι τόσο παγκόσμια όσο και μόνιμη (μέσα στα όρια, φυσικά, της διευρυμένης αναπαραγωγής του κεφαλαίου) δεν παύει να είναι ένα ιστορικό “προϊόν” της καπιταλιστικής ανάπτυξης. Συνεπώς, το πρόβλημα που βρίσκεται αυτή τη στιγμή μπροστά μας δεν θα μπορούσε να έχει τεθεί πριν από μισό αιώνα, στην αρχή αυτού του κύκλου συσσώρευσης και αγώνων που είναι στη διαδικασία να κλείσει, τουλάχιστον όχι με τους όρους της θεωρίας της κομμουνιστικοποίησης. Από την άλλη, η οικολογική κρίση έχει πραγματικά ανατρέψει τις συνθήκες στις οποίες οι ιοί παράγονται και μεταδίδονται στο γήινο οικοσύστημα, και επομένως και στους ανθρώπινους πληθυσμούς: έχει, πιο συγκεκριμένα, απαλείψει τις αχανείς γωνιές της φύσης στις οποίες οι ιοί παλιότερα λίγο-πολύ περιοριζόνταν. Και οι πρόσφατες επιδημίες, μέχρι και την τωρινή πανδημία του Covid-19, όλες σχετιζόμενες με τη διαρκή καταστροφή του ζωντανού φυσικού περιβάλλοντος, έχουν εμπειρικά αποδείξει ότι δεν υπάρχει όριο μεταξύ των ειδών³, επειδή τα είδη δεν είναι μια πραγματική υπόσταση, που υπάρχει στη φύση, αλλά η στατική φόρμουλα της δυναμικής διαφοροποίησης των ζωντανών πλασμάτων⁴, και επειδή η μετάδοση ενός ιού από έναν ζωικό πληθυσμό σε έναν άλλο, και στη συνέχεια στον ανθρώπινο πληθυσμό, ακόμα και αν δεν μπορεί να συμβεί κάτω από αυθαίρετες συνθήκες, είναι πάντα *a priori* δυνατή. Δεν μπορούμε λοιπόν να διαχωρίσουμε την παραγωγή του ιού από τη διάχυσή του: αμφότερες καθορίζονται από αυτό που έχει γίνει ο καπιταλιστικός τρόπος παραγωγής.

3 – Πριν εξετάσουμε την “καθαρά” οικονομική πτυχή της τωρινής επιδημίας, είναι απαραίτητο να ξεκαθαρίσουμε τα πράγματα από την πλευρά της σχέσης κεφάλαιο/φύση. Στο πλαίσιο της συζήτησης που αναπτύσσεται για την οικολογία, η έννοια του περιβάλλοντος υποτείνει, από τη μια πλευρά, ότι η καπιταλιστική κοινωνία θα επεκτεινόταν στην επιφάνεια της γης ως μια αχανής, εξαιρετικά διαφοροποιημένη περιοχή παραγωγής και εμπορίου, περιβαλλόμενη από “άγριες” περιοχές, και, από την άλλη, ότι αυτή η κοινωνία, με όλα τα υλικά και διανοητικά μέσα με τα οποία είναι εφοδιασμένη, θα ήταν από κει κι έπειτα “έξω” από τη φύση. Η φύση, βέβαια, ως το ζωντανό φυσικό περιβάλλον των ανθρώπων, δεν είναι καθόλου εξωτερική προς την κοινωνία, είναι παντού υποταγμένη στο κεφάλαιο, σίγουρα όχι σε μια θέση αντίθεσης προς τον πόλο που την υπαγάγει – όπως είναι το προλεταριάτο⁵ – αλλά επίσης και ως ιδιοκτησία της καπιταλιστικής τάξης: με άλλα λόγια ως μια αποθήκη υλικών και ενέργειας που αποτελούν ένα σταθερό

1 Στμ. Μεταφρασμένο από εδώ: <http://dndf.org/?p=18559>

2 Δείτε το: *Corona Capital*, στο *Dndf*.

3 Στο πρώτο μέρος της Συγκυρίας επιδημίας, στη θέση 2, μιλάμε για “φυσικά φράγματα” που περιορίζουν την κυκλοφορία των ιών· αυτό θα πρέπει να διαβαστεί ως “φυσικές γωνιές”, επειδή η φύση είναι διαφοροποιημένη αλλά όχι “διαμερισματοποιημένη”.

4 Στμ. Εξαιρετικά ενδιαφέρουσα “οντολογική” θέση για τα βιολογικά είδη.

5 Στμ. Η συζήτηση για τη διαλεκτική φύσης και ιστορίας ίσως εδώ πρέπει να πάει σε ένα μεγαλύτερο βάθος που να αναδεικνύει ότι το πρόβλημα της “χειραφέτησης” της φύσης τελικά να μην είναι αποσπασμένο από την ίδια τη χειραφέτηση του ανθρώπινου είδους καθώς το κεφάλαιο τείνει να είναι μια μορφή αλλοτρίωσης όχι μόνο της ανθρώπινης κοινωνίας αλλά και της φύσης.

κλάσμα του παραγωγικού κεφαλαίου. Από την άλλη πλευρά, τα ζωντανά άτομα που συγκροτούν τον ανθρώπινο πληθυσμό είναι τα ίδια – *αν και με έναν πολύ ιδιαίτερο τρόπο, μέσω της διαμεσολάβησης της σκέψης* - φυσική δραστηριότητα, έστω και αν η σχέση εκμετάλλευσης τα τοποθετεί συνολικά εναντίον της αποκαλούμενης εξωτερικής φύσης: λανθασμένα, βέβαια, μια και, υπό το κεφάλαιο, η ανθρώπινη δραστηριότητα, και η σχέση του είδους με τη φύση, δεν είναι τίποτα άλλο από καπιταλιστική παραγωγή. Αυτή η φύση, λοιπόν, δεν είναι λιγότερο παρούσα στην καρδιά των μεγαλουπόλεων, τσιμενταρισμένη από τα ενοικιαστήρια γης και το σταθερό κεφάλαιο, απ' ό,τι σε περιοχές έρημες, ή όχι, αλλά σε καμιά περίπτωση άγριες, από τις οποίες εξάγονται υλικά και ενέργεια που είναι αναγκαία για την παραγωγή. Και δεν είναι λιγότερο παρούσα στα ζωντανά άτομα, άντρες και γυναίκες, που είναι ένα με την εκμεταλλεζόμενη εργατική δύναμη: αυτό το ανθρώπινο υλικό για το οποίο το κεφάλαιο νοιάζεται όσο και για το ζωντανό φυσικό περιβάλλον, δηλαδή τόσο ώστε να μην φθαρεί εντελώς γρήγορα. Ας αφήσουμε το περιβάλλον, την επέκταση και την βιώσιμη ανάπτυξη στους μεταρρυθμιστές του κεφαλαίου.

4 – Το να πούμε ότι η ταξική πάλη του προλεταριάτου *υπερκαθορίζεται* εφεξής από το γεγονός ότι η *διευρυμένη αναπαραγωγή του κεφαλαίου απειλεί την ύπαρξη της ανθρωπότητας μακροπρόθεσμα*⁶ δεν σημαίνει ότι κάνουμε το προλεταριάτο ένα άβαταρ του γενικού είναι, που έρχεται τελικά να “κομμουνιστικοποιήσει” τον κόσμο σε μια ανθρώπινη βάση⁷. Δεν σημαίνει να “φορτώσουμε” την επαναστατική τάξη του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής με οποιοδήποτε άλλο “καθήκον” από το να τον καταστρέψει και, μ’ αυτόν τον τρόπο, να κομμουνιστικοποιήσει τον κόσμο – ένα καθήκον που το πετυχαίνει ήδη, έτσι κι αλλιώς, στον βαθμό που τείνει να παράγει την ταξική της ύπαρξη ως μια εξωτερική συνθήκη της τάξης που την εκμεταλλεύεται. Λέγοντας ότι το κυνήγι της καπιταλιστικής συσσώρευσης βάζει σε κίνδυνο την ίδια την ύπαρξη της ανθρωπότητας δεν σημαίνει κάτι άλλο από την *αναγνώριση της πραγματικότητας της οικολογικής κρίσης και του γεγονότος ότι οι αγώνες του προλεταριάτου, ακόμα και στη συγκυρία της επιδημίας, επηρεάζονται ή μεταβάλλονται από την συνεχή καταστροφή της φύσης*. Φυσικά, το προλεταριάτο παλεύει μόνο για τον εαυτό του, μέσα και ενάντια στις όλο και πιο επισφαλείς συνθήκες ύπαρξης που δημιουργούνται γι’ αυτό· αλλά η γενικευμένη μόλυνση, η κατάρρευση του κλίματος και όλες οι επαγόμενες καταστροφές (είτε φυσικές είτε βιομηχανικές) είναι μέρος αυτών των συνθηκών. Άλλωστε, οι διαφορετικές τάξεις της καπιταλιστικής κοινωνίας δεν είναι ίσες μπροστά στην καταστροφή της φύσης· και οι προλετάριοι, από το ίδιο το γεγονός ότι ζουν ή μένουν στις πιο κατεστραμμένες ή πιο επικίνδυνες περιοχές, έχουν ένα μερίδιο μεγαλύτερο από αυτό που τους αναλογεί. Δεν αποτελεί λοιπόν έκπληξη ότι η επαναλαμβανόμενη μόλυνση, οι τυφώνες που πλημμυρίζουν μια ολόκληρη πόλη ή μια ολόκληρη παράκτια περιοχή, τα χημικά εργοστάσια ή ακόμα και εκρηγνυόμενοι πυρηνικοί σταθμοί, μπορούν να είναι πηγή αγώνων στους οποίους να συμμετέχουν μαζικά οι εργάτες. Στην Κίνα, το ένα τρίτο των “μαζικών περιστατικών” (στα οποία, δηλαδή, εμπλέκονται περισσότερα από χίλια άτομα) που καταγράφηκαν το 2018 αποδίδονται σε οικολογικά προβλήματα· τι συμβαίνει σε άλλες χώρες και σε άλλες ηπείρους; Όποια και αν είναι η απάντηση – που δεν θα δοθεί σε καμιά περίπτωση από τις κρατικές στατιστικές αλλά από την ταξική πάλη σε παγκόσμια κλίμακα – οι κομμουνιστές θα έκαναν λάθος να συγχέουν συνολικά τους αγώνες που ταξινομούνται ως “οικολογικοί” με αγώνες κυρίως της μισθωτής μεσαίας τάξης.

5 – Από τα *Θεμέλια*⁸ μέχρι το *Κεφάλαιο*, ο Μαρξ αναπτύσσει την ιδέα ότι ο ατομικός καπιταλιστής έχει συνήθως μια ασαφή μόνο επίγνωση της προέλευσης του κέρδους του *την στιγμή της παραγωγής*, ώστε να την ξεχνά εντελώς την *στιγμή της κυκλοφορίας* και, ιδιαίτερα, *την στιγμή της διευρυμένης αναπαραγωγής του συνολικού κεφαλαίου* (αν νοιάζεται καν). Όμως, στον *Τόμο I του Κεφαλαίου*, στο κεφάλαιο 23 σχετικά με τις επιπτώσεις του αμερικανικού εμφυλίου στη βρετανική βαμβακοβιομηχανία, παρατηρεί ότι η κατανόηση του καπιταλιστή βελτιώνεται στη διάρκεια κρίσεων. Πραγματικά, έρχεται τότε να *διεκδικήσει την ιδιοκτησία του εξειδικευμένου και πειθαρχημένου εργατικού δυναμικού που αντιπροσωπεύουν οι εργάτες του που πετιούνται στον δρόμο, αντιτιθέμενος, για παράδειγμα, στην πιθανή μετανάστευσή τους*. Μια τέτοια ανάλυση μπορεί να μας βοηθήσει να καταλάβουμε την αναδιάρθρωση που οργανώνεται σήμερα, εν μέσω μιας πανδημίας, όταν οι εξουσιαστές εξυμνούν τους γενναίους εργάτες μας και οι βιομήχανοι μας υπενθυμίζουν ότι πρώτα θα ανοίξουν ξανά τα *εργοστάσια* που έκλεισαν προσωρινά⁹. Άσχετα από την ενίσχυση των διαφόρων

6 *Συγκυρία επιδημίας*, Μέρος 1, τέλος της θέσης 5.

7 Το είναι γενικά είναι ο αφηρημένος Άνθρωπος, το υποκείμενο-αντικείμενο της θεωρησιακής οικοδόμησης του κομμουνισμού: δείτε Μαρξ, *Χειρόγραφο του 1844*.

8 Στμ. Εννοούνται τα *Grundrisse*, τα *Θεμέλια Κριτικής της Πολιτικής Οικονομίας*.

9 Στμ. Γενικά η κατανόηση της αναδιόρθωσης, που είναι σε εξέλιξη τώρα, ως αρχής ενός νέου κύκλου εκμετάλλευσης και αγώνων είναι προφανώς πρωταρχικό μέλημα. Στο πλαίσιο αυτό πρέπει να δούμε και “μεταβατικά” φαινόμενα και διαδικασίες όπως οι αντιμεταναστευτικές πολιτικές των κρατών και βαθύτερα τη δημιουργία πλεοναζόντων πληθυσμών ως καθοριστικής πτυχής αυτής της μετάβασης από τον έναν κύκλο στον άλλο.

φραξιών του κεφαλαίου πέρα από την άμεση παραγωγή υπεραξίας, η επιχειρούμενη από την καπιταλιστική τάξη αναδιάρθρωση θα “ρίξει” παραγωγικό κεφάλαιο πίσω στην πρώτη γραμμή. Σε ολόκληρο τον κόσμο, με έναν φρακταλοειδή τρόπο (δηλαδή αναπαράγοντας σε κάθε χωρικό επίπεδο¹⁰ τις λειτουργικές διαιρέσεις της κοινωνικής εργασίας και ιδιαίτερα αυτές της παραγωγικής εργασίας που δημιουργεί υπεραξία), η προηγούμενη αναδιάρθρωση, προχωρώντας πέρα από την αφαίρεση των φορντιστικών “δυσκαμφιών”, τείνει να αποσυνδέει, “διαφεύγοντας από πάνω”, την αξιοποίηση του κεφαλαίου από την αναπαραγωγή του προλεταριάτου, “διαφεύγοντας από κάτω”^{11,12}. Είναι αυτή η τάση προς την αποσύνδεση, που έχει γίνει αντιπαραγωγική η οποία μπήκε σε κρίση ήδη την περίοδο 2007-2009, με τη χρεοκοπία των υπερφορτωμένων με καταναλωτικά δάνεια προλεταρίων, δάνεια που έγιναν μη εξυπηρετούμενα χρέη των μεγάλων τραπεζών, οι οποίες διασώθηκαν από τα κράτη που, ξαφνικά, έβαλαν τον εαυτό τους σε κίνδυνο με την μαζική νομισματοποίηση των χρεών. Και αυτή η αποσύνδεση είναι ακόμα μέρος της κρίσης το 2020, επειδή για δέκα χρόνια οι διαφορετικές φράξιες της παγκόσμιας καπιταλιστικής τάξης δεν έχουν επιδιώξει να χτίσουν έναν νεο-φορντικό ή νεο-σοσιαλδημοκρατικό συμβιβασμό με το προλεταριάτο, όπως θέλουν οι ριζοσπάστες δημοκράτες¹³! Με διαφορετικές μορφές, από την μια περιοχή στην άλλη, έχουν μάλλον ωθήσει τον κατακερματισμό και την επισφαλειοποίηση της τάξης στα άκρα ενισχύοντας, παράλληλα, τις έμφυλες διαιρέσεις και τις φυλετικές διακρίσεις¹⁴.

6 – Ούτε ο κατακερματισμός και η επισφαλειοποίηση ούτε οι έμφυλες διαιρέσεις και η φυλετικοποίηση του προλεταριάτου είναι στρατηγικές χειραγώγησης από την τάξη των καπιταλιστών· είναι διαδικασίες εγγενείς στη δραστηριότητά της ως εκμεταλλεύτριας άρχουσας τάξης, τις οποίες ξαναδουλεύει κομμάτι-κομμάτι και όχι μόνο στο πολιτικό επίπεδο του κράτους. Όταν, όμως, μια πανδημία διακόπτει πολύ σοβαρά τη διευρυμένη αναπαραγωγή του κεφαλαίου, που ήταν ήδη όχι ιδιαίτερα δυναμική, τότε είναι αναγκαίος ένας μεγάλος μετασχηματισμός. Η καπιταλιστική αναδιάρθρωση πρέπει, λοιπόν, αυτή τη φορά, να αναδιαμορφώσει την παγκοσμιοποίηση συνδυάζοντας δύο προσταγές που είναι *a priori* δύσκολα συμβιβάσιμες¹⁵. Από τη μια πλευρά, μια *εμβάθυνση όλων των εδαφικών διαιρέσεων* που κάνουν τα μωσαϊκά κρατών να αντιπαραθέτουν σε παγκόσμιο επίπεδο ζώνες αποδοτικές, ζώνες ενδιάμεσης παραγωγής, συχνά μέσω υπεργολαβιών, και ζώνες εφεδρικών στρατιών υποπρολεταρίων¹⁶. Και από την άλλη, μια *από κοινού επαναχωροθέτηση της αξιοποίησης του κεφαλαίου και της αναπαραγωγής της εργατικής δύναμης σύμφωνα με νέες μεθόδους λειτουργίας και σε μη-εθνικούς χώρους*, που μένει να δημιουργηθούν¹⁷. Επομένως, από τη μια πλευρά, μια πολύ πιο ρευστή και ακόμα χειρότερη εκμετάλλευση, ιδιαίτερα για τις γυναίκες και τα άτομα που υφίστανται φυλετικές διακρίσεις και, από την άλλη, μια ισχυρότερη ενσωμάτωση της εκμεταλλεόμενης τάξης. Από τη μια πλευρά μια συσσώρευση που τείνει ακόμα να συντελεστεί σε παγκόσμιο επίπεδο, καθώς γι’ αυτούς η παγκοσμιοποίηση είναι δεδομένη· από την άλλη, μια *σχετική αυτονομία* των διαφόρων εθνικών ή ηπειρωτικών βάσεων συσσώρευσης είναι πραγματικά προβληματικό, όπως λέει η TC, αλλά δεν πρέπει να σκεφτόμαστε μια κομμουνιστικοποίηση με βάση τι είναι δυνατό για το κεφάλαιο. Πέρα από το ότι μια τέτοια υπόθεση είναι ψευδής, επειδή βασίζεται σε μια αντικειμενιστική θεώρηση που βλέπει το κεφάλαιο να φτάνει σε ένα απόλυτο όριο, η καπιταλιστική τάξη έχει δείξει μέχρι τώρα ότι είναι επαρκώς “δημιουργική” στο να ξαναζωντανεύει τη συσσώρευση. Εν πάσει περιπτώσει, *δεν υπάρχει απόλυτο όριο στην ανάπτυξη του κεφαλαίου*: ούτε από την πλευρά του προλεταριάτου (η εκμετάλλευση είναι *δυσνητικά* άπειρη) ούτε από την πλευρά της φύσης (η καταστροφή της είναι *μόνο μια τάση*). Ούτε υπάρχουν εσωτερικές διαιρέσεις στο κεφάλαιο που να μπορούν *a priori* να αποτρέψουν μια από τις φράξιές του να επιβάλλει στις άλλες τη λύση που αρχικά ανέπτυξε για λογαριασμό της. Τέλος, το προλεταριάτο δεν είναι επαναστατικό *κατ’ ουσίαν*, ως η τελευταία ενσάρκωση του γενικού είναι (δηλαδή, καθολικό, ελεύθερο και σκεπτόμενο), κατάλληλο για κάθε

10 Στμ. Εξαιρετική η αναλογία της φρακταλοειδούς δομής στην οργάνωση των λειτουργικών επιπέδων των ζωνών συσσώρευσης.

11 Στμ. Στο πρωτότυπο: “*a tendu à déconnecter la valorisation du capital, s’échappant par le haut, de la reproduction du prolétariat, s’échappant par le bas*”.

12 Το θέμα της αποσύνδεσης εμφανίζεται στο έργο της TC πριν την κρίση του 2007-2009 αλλά αναπτύχθηκε στην ανάλυση της παρούσας κρίσης.

13 Δείτε Bühr, *Trois scénarios ...* στον ιστότοπο *Alencontre*.

14 Για τις έμφυλες διαιρέσεις δείτε TC n°23. Για τη φυλετικοποίηση: TC n°26.

15 Δείτε TC, *La Cigarette sans cravate*, σσ. 100-101.

16 Στμ. Ζώνες συσσώρευσης σε μια πραγματικά φρακταλοειδή δομή καθώς αυτή η αντιπαράθεση ζωνών υπάρχει και στο εσωτερικό κάθε “μωσαϊκού” και κάθε ψηφίδας-κράτους των “μωσαϊκών”.

17 Στμ. Η ένταση, θα λέγαμε, μεταξύ των εθνικών και διεθνικών ζωνών συσσώρευσης και ο καθορισμός μιας νέας *εδαφικοποίησης/χωροθέτησης* πέραν των παραδοσιακά εθνικών επικρατειών. Δεν μιλάμε δηλαδή απλά για “ειδικές οικονομικές ζώνες” αλλά για ζώνες που θα οριοθετούν **νέες έννοιες κυριαρχίας πέραν της εθνικής**. Νομίζουμε ότι, για παράδειγμα, οι ΑΟΖ είναι κομμάτι αυτής της διαδικασίας καθορισμού νέων σχέσεων χωρικής κυριαρχίας και επικράτειας.

θεωρησιακό κομμουνισμό: αν αναδυθεί μέσα από τους διαταξικούς αγώνες με τη μισθωτή μεσαία τάξη, τότε αυτό δεν θα είναι για να κομμουνιστικοποιήσει τον κόσμο σε μια ανθρώπινη βάση¹⁸.

7 – Αν αναγνωρίζουμε, λοιπόν, ότι, από την μια πλευρά, δεν υπάρχει έτοιμη αντεπαναστατική στρατηγική από τη μεριά των καπιταλιστών, και ότι, από την άλλη, δεν πρόκειται να υπάρξει κομμουνιστικοποίηση σε ανθρώπινη βάση εξαιτίας των μη δυνατοτήτων του κεφαλαίου, τότε είναι απαραίτητο να επαναισάγουμε στην προβληματική μας όλα εκείνα που είχαν λίγο-πολύ αφαιρεθεί μέχρι τώρα, αν και είχαν παραμείνει στο επίπεδο του απλουστευτικού σχήματος των δύο τάξεων της Κριτικής της πολιτικής οικονομίας. Δηλαδή όλες τις τάξεις, τις γυναίκες, τα φυλετικοποιημένα άτομα, συν όλα τα κυρίαρχα κράτη και όλες τις πολιτικά ενεργές ιδεολογίες. Ως προς τον πρώτο παράγοντα, αν το προλεταριάτο μπορεί να καταργήσει όλες τις τάξεις ενεργώντας αυστηρά ως τάξη (ακόμα και αν τελικά παράγει την ίδια την ταξική του ύπαρξη ως μια εξωτερικοποιημένη συνθήκη στο κεφάλαιο), το “υποκείμενο”¹⁹ της κομμουνιστικοποίησης δεν μπορεί να είναι ένα ομογενοποιημένο προλεταριάτο και, πάνω απ’ όλα, όχι ένα προλεταριάτο που ανάγεται σ’ εκείνον τον πυρήνα του που παράγει υπεραξία). Δεν μπορεί παρά να είναι μια ομαδοποίηση, γύρω από τις προλεταριακές κομμουνιστικές φράξιες, ριζοσπαστικοποιημένων τμημάτων από άλλες κατώτερες τάξεις (το υπο-προλεταριάτο των παραγκουπόλεων, φτωχούς αγρότες, προλεταριοποιημένες μεσαίες τάξεις). Όσον αφορά τον δεύτερο παράγοντα, υπάρχουν ζητήματα που πρέπει να διευθετηθούν ανάμεσα στις γυναίκες και τους άντρες – ιδιαίτερα εντός του προλεταριάτου, και καμιά *a priori* διακήρυξη ισότητας όλων των εκμεταλλεόμενων δεν μπορεί από μόνη της να αποτρέψει να δεχτούν οι άντρες που υπερασπίζονται την αρσενική κυριαρχία και την αρρενωπότητα των εργατών, ακόμα κι αν υφίστανται διακρίσεις ως “μη καθαροί”, μια επίθεση γι’ αυτά που κάνουν. Και ο τρίτος παράγοντας, η φυλετικοποίηση, η κατασκευή φυλετικών διαιρέσεων αρθρωμένων πάνω στις δυο συστατικές αντιθέσεις της δυναμικής του κεφαλαίου (αν και όχι στο επίπεδο των τάξεων και των φύλων), οδηγεί σε μια πρώτη επαναδιατύπωση του ζητήματος της κομμουνιστικοποίησης. Πραγματικά, αν το προλεταριάτο παράγεται μόνο σ’ αυτή την ίδια την κίνηση στην οποία κατακερματίζεται, η κοινή του κατάσταση ταυτίζεται με τις διαιρέσεις του. Για να ενωθούν, οι προλετάριοι/ες πρέπει να σπάσουν τη σχέση στην οποία το κεφάλαιο τους φέρνει μαζί σε κάθε χώρα καθώς και σε παγκόσμιο επίπεδο. Το θεμελιώδες ζήτημα της κομμουνιστικοποίησης, όπως το έθεσε η ΤC γύρω στη δεκαετία του 1980 – δηλαδή, πώς μια τάξη, ενεργώντας αυστηρά ως τάξη, φτάνει να καταλύσει όλες τις τάξεις; – γίνεται, λοιπόν: πώς μπορούν οι αγώνες των εργατών, των γυναικών, των φυλετικοποιημένων ατόμων, αρχικά ανεξάρτητοι μεταξύ τους, να φτάσουν να επιτεθούν στις καπιταλιστικές σχέσεις (διαίρεση της εργασίας, ανταλλαγή, ιδιοκτησία, διαχωρισμός δημόσιου/ιδιωτικού, φυλετικοποίηση) και, ως αποτέλεσμα, να ενοποιηθούν σε ένα κίνημα κομμουνιστικοποίησης;

8 – Όμως, αυτή η πρώτη επαναδιατύπωση του θεμελιώδους ζητήματος δεν είναι επαρκής, επειδή δεν ενσωματώνει την δραστηριότητα των “από πάνω”. Ο τέταρτος παράγοντας που πρέπει, λοιπόν, να ληφθεί υπόψιν, είναι ο ανταγωνισμός, που σκληραίνει στη διάρκεια της κρίσης, μεταξύ των κρατών και των κυρίαρχων μπλοκ, καθώς το καθένα προσπαθεί να επιβάλλει στους ανταγωνιστές τη δική του καπιταλιστική λύση στο πρόβλημα της αναδιάρθρωσης του συστήματος. Σ’ αυτό το παγκόσμιο επίπεδο των ενδοκαπιταλιστικών συγκρούσεων, υπάρχουν μόνο τρεις κύριοι “πρωταγωνιστές”: οι Ηνωμένες Πολιτείες, με το νοτιοαμερικανικό μπλοκ και υποστήριξη από τη Βραζιλία, στον νότο της ηπείρου· η Ευρώπη, η οποία, πολιτικά ακόμα και οικονομικά, ηττάται, ιδιαίτερα κάτω από τη συνεχή δράση της αμερικανικής υπερδύναμης· και η Κίνα, η οποία έχει γίνει μια μείζων βιομηχανική δύναμη, μπροστά από την Ινδία. Αλλά η Κίνα δεν μπορεί να κατακτήσει την ηγεμονία παρά μόνο ενσωματώνοντας ένα μεγάλο τμήμα του αγροτικού πληθυσμού της μειώνοντας, ταυτόχρονα, την τεχνολογική της υστέρηση σε σχέση με τις Ηνωμένες Πολιτείες. Η Ευρώπη, η οποία δεν ενισχύθηκε από την επέκταση των συνόρων της προς την πρώην ΕΣΣΔ και, μόλις πρόσφατα, έχασε τη Μεγάλη Βρετανία, δεν μπορεί να επανεστιάσει γύρω από τον αρχικό σκληρό πυρήνα της και, ίσως, ούτε καν γύρω από τη Γερμανία μόνο. Και οι Ηνωμένες Πολιτείες, προσκολλημένες στο δικό τους Βορειοαμερικανικό μπλοκ, μετά την νίκη τους επί του Ευρωασιατικού καπιταλιστικού μπλοκ, επιδιώκουν περισσότερο μια επιθετική εξωτερική πολιτική απομόνωσης παρά ενσωμάτωσης. Δεν πρόκειται εδώ για ένα ζήτημα να τεθεί ένα μοντέλο αναπαραγωγής της ενσωμάτωσης του υποτιθέμενου ελεύθερου κόσμου υπό την αμερικανική κυριαρχία στην εποχή του φορντισμού, μια πολύ σχετική ενσωμάτωση που περιελάμβανε τόσο έναν ιδιαίτερα σκληρό ανταγωνισμό στο κέντρο του συστήματος όσο και αιματηρούς πολέμους στις παρυφές του. Το ζήτημα είναι να δειχθεί ότι η αναδιάρθρωση, που αυτή η συγκυρία επιβάλλει στην τάξη των καπιταλιστών, δεν είναι εύκολα να παραχθεί, ακόμα κι από τη δικιά της σκοπιά και ότι όσο πιο δύσκολο θα είναι να παραχθεί – εξαιτίας της ριζοσπαστικοποίησης της προλεταριακής αντίστασης – τόσο περισσότερο οι διαφορετικές φράξιες του κεφαλαίου θα προσπαθούν να μας σύρουν στις εσωτερικές τους συγκρούσεις. Αν η προλεταριακή αντίσταση προχωρήσει πιο πέρα από την απλή σκλήρυνση των αιτηματικών αγώνων και

¹⁸ Δείτε το *Ménage à trois de la lutte des classes*, στον ιστότοπο *Hic Salta*.

¹⁹ Δείτε την κριτική για το ζήτημα αυτό στο *Tel quel*, n°24 της ΤC.

πλησιάζει το σημείο τήξης όλων των επί μέρους αγώνων σε έναν γενικό και δυνητικά έσχατο αγώνα, θα υπάρξει μια κρίσιμη – αδιαμφισβήτητη σύντομη – στιγμή που ο κίνδυνος του παγκοσμίου πολέμου θα είναι μέγιστος.

9 – Τέλος, δεν πρέπει να ξεχνάμε – είναι ο πέμπτος παράγοντας – ότι η ταξική πάλη διεξάγεται μέχρι τέλους με ιδεολογικές μορφές, αυτές των οποίων έχουν επίγνωση και οι προλετάριοι και οι καπιταλιστές²⁰. Και στην επερχόμενη μεγάλη μάχη, ιδεολογίες που επηρεάζουν το προλεταριάτο, όπως ο ριζοσπαστικός δημοκρατισμός, η απαλλοτρίωση του κεφαλαίου υπό εργατική διαχείριση ή ακόμα και η κομμουνιστικοποίηση ως ένας ακτιβιστικός νεο-προγραμματισμός, θα παίξουν εξίσου σοβαρό ρόλο με τις ιδεολογίες, εθνικιστικές ή υπέρ της παγκοσμιοποίησης, των διαφόρων φραξιών της εκμεταλλεύτριας άρχουσας τάξης. Σίγουρα, στο πεδίο αυτών των ιδεολογιών που ασκούν μια επίδραση στους αγώνες του προλεταριάτου, ο ριζοσπαστικός δημοκρατικός ρεφορμισμός είναι αντίθετος στις επαναστατικές ιδεολογίες, όπως η γενικευμένη αυτοδιαχείριση ή η κομμουνιστικοποίηση ακτιβιστικού τύπου. Αλλά η κοινή βάση αυτών των τριών πολιτικών οραμάτων είναι ότι αγνοούν την αναγκαία ρήξη εντός και ενάντια στα όρια που είναι εγγενή στους αγώνες των “από τα κάτω”: την παραγωγή του ταξικού ή έμφυλου ή φυλετικού ανήκειν ως μιας εξωτερικοποιημένης συνθήκης στην τάξη των καπιταλιστών. Με άλλα λόγια, δεν υπάρχει λόγος να σκεφτόμαστε με όρους μιας άμεσης υπέρβασης των αγώνων προς την επανάσταση· η ρήξη της κομμουνιστικοποίησης περνά μέσα από την συλλογική αυτοέκφραση των “από τα κάτω” στις συνελύσεις αγώνα και συνίσταται στην παραγωγή μιας στιγμής στην οποία εμφανίζεται σε όλους ότι αν εξακολουθούμε να είμαστε οι προλετάριοι ή οι γυναίκες ή οι μη-λευκοί, που δεν θέλουμε να είμαστε πλέον, είναι **μόνο επειδή δεν έχουμε ακόμα καταστρέψει τον καπιταλισμό**²¹.

Πώς μπορεί, λοιπόν, να παραχθεί τελικά αυτή η ρήξη, που μπορεί να αναγγέλεται από πολλές διαφορές στις διαφορετικές πρακτικές πάλης; Ξέρουμε ποια είναι η παρούσα στιγμή: από τη μια πλευρά, αποσύνδεση της αξιοποίησης του κεφαλαίου από την αναπαραγωγή του προλεταριάτου²². επιδημική συγκυρία της οικονομικής κρίσης και οικολογική κρίση, από την άλλη. Ξέρουμε ότι η κομμουνιστικοποίηση ξεκινά με την δράση μαζών προλεταρίων για την απαλλοτρίωση στοιχείων του κεφαλαίου απλά και μόνο για λόγους επιβίωσης και αγώνα: καταναλωτικών προϊόντων, μέσων παραγωγής και, φυσικά, όπλων. Έχουμε ακόμα να καταλάβουμε τη διαδικασία που οδηγεί – ίσως - από την κρίση στη ρήξη.

10 – Στον βαθμό που αναμένουμε τη ρήξη, μπορούμε μόνο να σκεφτούμε τους πραγματικούς αγώνες μέσα στα πραγματικά τους όρια. Όρια εγγενή και τα οποία, συνεπώς, δεν τίθενται κανονιστικά από τα έξω, είτε από μια μόνιμη ταξική οργάνωση ή από ομάδες ακτιβιστών που παρεμβαίνουν αποσπασματικά όπου κινούνται²³. Και όρια δυναμικά, που παράγονται με τη μορφή αποκλίσεων από τα εγγενή όρια των αγώνων, εντός και εναντίον αυτών των ορίων, τα οποία, με πολύ διαφοροποιημένες μορφές, πάντα καταλήγουν στο γενικό όριο της δράσης ως τάξης. Έτσι, στις αρχές του Μαΐου του 2020, και, ενώ η πανδημία έχει σταματήσει να εξαπλώνεται²⁴ - χωρίς εύλογα να μπορεί να προβλεφθεί ένα δεύτερο κύμα - και ακόμα και η γαλλική κυβέρνηση σκέφτεται την άρση του κατ’ οίκον περιορισμού - διατηρώντας βέβαια την απαγόρευση των πορειών - η προσπάθεια για αποτελεσματικό προστατευτικό εξοπλισμό και φροντίδα υπολείπεται ήδη από τις παρούσες ανάγκες. Έχουν υπάρξει χιλιάδες θάνατοι σε πολλές χώρες και υπάρχουν ακόμα μάζες ανθρώπων που πρέπει να νοσηλευτούν και να θεραπευτούν, σε πολύ κακές συνθήκες, οι οποίες είναι λίγο-πολύ αυτές των εθνικών συστημάτων υγείας. Επιπλέον, ο περιορισμός στις προλεταριακές συνοικίες και σπίτια έχει προκαλέσει τεράστιο πλήγμα, ίσως εξίσου μεγάλο με την επιστροφή των εργατών στις επιχειρήσεις που έχουν παραμείνει ανοιχτές. Τέλος, το νοσηλευτικό προσωπικό, ιδιαίτερα στα νοσοκομεία, συνυπήρξε εκεί με τον ιό και μάλιστα κατά το διάστημα που ήταν περισσότερο μολυσματικός, και, συνεπώς, χρειάζεται πιθανόν το ίδιο έλεγχο και νοσηλεία. Αλλά το χάσμα, μέσα στο όριο της ανάγκης για προστασία και φροντίδα, θα έπρεπε μάλλον να συνίσταται σε μια άρνηση επιστροφής στην - πολύ επιδεινωμένη - κανονικότητα της εκμετάλλευσης γενικά. Μια τέτοια άρνηση θα εκδηλωνόταν, από τη μια πλευρά, στη διαδικασία της άμεσης παραγωγής υπεραξίας, ενάντια στην σταθερή συμπίεση των πραγματικών μισθών και τη συνεχιζόμενη επισφαλικοποίηση του συλλογικού εργάτη, που αποτελεί, την ίδια στιγμή, εντατικοποίηση και επέκταση της κοινωνικής εργασίμης μέρας· από την άλλη, στο επίπεδο της αναπαραγωγής του προλεταριάτου, ενάντια στην

20 Μαρξ, Πρόλογος στην Συμβολή [σε μια κριτική της πολιτικής οικονομίας], 1859.

21 Στμ. Ακριβώς. Δηλαδή ότι δεν θέλουμε και δεν μπορούμε πλέον να είμαστε προλετάριοι, γυναίκες μη-λευκοί, στην πραγματικότητα ούτε καν προλετάριοι με αρκετά καλλίτερους μισθούς, γυναίκες και μη-λευκοί με ακόμα περισσότερα δικαιώματα και “ισότητα”.

22 Στμ. Που μπορούμε να τη δούμε και ως “αντίθεση” ή “αποσύνδεση” παραγωγικού και μη-παραγωγικού/εικονικού κεφαλαίου;

23 Στμ. Στο πρωτότυπο: “ou par des groupes activistes intervenant au coup par coup là où pour eux ça bouge”.

24 <https://www.facebook.com/minotte.degun.10/posts/236850827601940>.

πληρωμή των ενοικίων που αντιπροσωπεύουν, με διαφορά, το πιο σημαντικό κόστος για τα προλεταριακά νοικοκυριά.

11 – Πώς βγαίνουμε από τον περιορισμό έξω στον κόσμο, τώρα, όταν το ένα τρίτο του ανθρώπινου πληθυσμού έχει μπει σε περιορισμό σε διάφορους βαθμούς; Στη Γαλλία, η κυβέρνηση έχει δώσει στον εαυτό της τα μέσα, με τον νόμο για την κατάσταση υγειονομικής έκτακτης ανάγκης που ψήφισε στις 23 Μαρτίου του 2020, να περιορίζει, να αίρει τον περιορισμό και να επανασχεδιάζει κατά βούληση μέχρι τις 21 Απριλίου του 2021· επιπλέον, έστω κι αν η ελευθερία της ατομικής μετακίνησης αποκαταστάθηκε από τις 11 Μαΐου του 2020, η κατάσταση έκτακτης ανάγκης παρατάθηκε μέχρι τις 10 Ιουλίου. Είναι απαραίτητο να ξέρουμε αν αυτό το είδος νομοθετικού εργαλείου υπάρχει σε άλλα κράτη και, αν υπάρχει, σε ποιο βαθμό απαγορεύει τις πορείες, δηλαδή στην πραγματικότητα τις διαδηλώσεις. Πιθανόν να υπάρχει σ' αυτή τη μορφή ειδικού νόμου μόνο στη Γαλλία, όπου το αστικό κράτος δεν ήταν ποτέ ειλικρινά φιλελεύθερο, και άλλα κράτη να έχουν πιο ευέλικτα μέσα να ελέγουν την οργή των "από κάτω". Εν πάσει περιπτώσει, ένα τέτοιο εργαλείο καθορίζεται από μια ιδιαίτερα πολιτική λογική και πολύς κόσμος την καταλαβαίνει, ακόμα και οι επιστήμονες, αν είναι λίγο κριτικοί απέναντι στην κυρίαρχη επιστήμη και την πραγματική δημοκρατία, δηλαδή την δικτατορία του κεφαλαίου. Αλλά η ελευθερία που χρειαζόμαστε εμείς οι προλετάριοι και κομμουνιστές δεν είναι η τυπική ελευθερία της μετακίνησης, την οποία απαίτησαν οι μάζες του κόσμου που διαδήλωναν εναντίον του περιορισμού νωρίτερα αυτόν τον μήνα σε πολλές πόλεις σε ολόκληρο τον κόσμο²⁵. Είναι αυτή του να παλεύουμε όλοι μαζί εναντίον των εξαιρετικά επιδεινωμένων εργασιακών συνθηκών που θέλουν να μας επιβάλλουν· και θα την πάρουμε χωρίς να περιμένουμε να μας την χαρίσουν οι κυβερνήσεις.

12 – Μπορούμε επίσης να θεωρήσουμε και την άλλη, "καθαρά" υγειονομική, πτυχή της πολιτικής διαχείρισης της πανδημίας. Πραγματικά, όλοι οι δημόσιοι λόγοι πανικού για τον "αόρατο εχθρό" ήταν με εντολή αυτού που μπορεί κανείς να ονομάσει επιστημονικο-βιομηχανικό σύμπλεγμα. Σ' αυτό το σύμπλεγμα, στο οποίο συμμετέχουν όλα τα μεγάλα κράτη, η φαρμακοβιομηχανία, η οποία είναι υπερσυγκεντρωμένη σε παγκόσμιο επίπεδο, είναι ο πυρήνας. Καθορίζει όλες τις πολιτικές "δημόσιας υγείας" – σε εισαγωγικά, γιατί το κεφάλαιο δεν νοιάζεται για την υγεία μας. Με την οικονομική υποστήριξη της *Secu*²⁶ (στην οποία η ασφάλεια υγείας δεν είναι ακόμα πλήρως ιδιωτικοποιημένη), αυτή η βιομηχανία παράγει φάρμακα αναποτελεσματικά (κάνοντας έτσι τις ασθένειες χρονίζουσες) και συχνά επικίνδυνα. Την ίδια στιγμή, προωθεί τον γενικό εμβολιασμό, η αποτελεσματικότητα του οποίου δεν έχει ποτέ καταδειχθεί, ενώ έχουν αποδειχθεί επιστημονικά οι κίνδυνοί του. Πιθανόν να μην υπάρξει κάποιο εμβόλιο για τον κορωνοϊό και, αν παραχθεί κάποιο, αυτό δεν θα είναι λιγότερο αναποτελεσματικό και επικίνδυνο από τα προηγούμενα²⁷. Περί αυτού πρόκειται, την καταστροφή του ανθρώπινου υλικού. Είναι αντικειμενική ως ένα δομικό αποτέλεσμα της καπιταλιστικής παραγωγής, γιατί οποιαδήποτε βιομηχανία είναι σε θέση να παγιώσει τα κέρδη της από την υπεραξία, το κάνει, προς μεγαλύτερη ακόμα δόξα του κεφαλαίου.

13 – Η πανδημία του κορωνοϊού έχει τελειώσει, αλλά πιθανόν δεν έχουμε ακόμα βγει από την επιδημία, τόσο επειδή τα κράτη δεν θα χάσουν εύκολα το όφελος από τα καταναγκαστικά, φαινομενικά υγειονομικά, μέτρα, όσο και επειδή άλλες επιδημίες μπορεί να διαδεχθούν αυτήν που οφείλεται στον κορωνοϊό, επιδημίες που θα έχουν προκληθεί από κάποιον άλλο ήδη γνωστό ιό ή από κάποιον αναδυόμενο. Η τωρινή οικονομική κρίση θα οδηγήσει ή σε μια υψηλότερη ακόμα αναδιάρθρωση της καπιταλιστικής παραγωγής ή σε μια ρήξη κομμουνιστικοποίησης στους αγώνες του προλεταριάτου. Από την άλλη, αν δεν πάμε σε μια ρήξη σύντομα και αν η κομμουνιστικοποίηση δεν επικρατήσει πάνω στην καπιταλιστική αντεπανάσταση, η καταστροφή της φύσης θα συνεχιστεί και στον 21ο αιώνα. Σε κάθε περίπτωση, οι κομμουνιστές δεν θα πρέπει να σκέφτονται με όρους μιας επερχόμενης κατάρρευσης του συστήματος, είτε οικονομική είτε οικολογική. Ο κομμουνισμός δεν είναι ούτε ένα ιδεώδες ούτε ένα πρόγραμμα προς υλοποίηση ούτε ένας αγώνας δρόμου για την επανάσταση, ώστε να αποφευχθεί το τέλος του κόσμου, αλλά η πραγματική κίνηση που τείνει να καταργήσει τις υπάρχουσες κοινωνικές συνθήκες.

FD

11 Μαΐου 2020

²⁵ Δείτε: *The Great Awakening*, στο youtube.

²⁶ Στμ. Συντομογραφία της *Sécurité Sociale*, του οργανισμού κοινωνικής ασφάλισης του γαλλικού κράτους.

²⁷ Δείτε: <https://www.aimsib.org>, *Vaccin anti-covid-19 et immunité de groupe, c'est non et encore non*.